ISTORIA PORUMBARULUI MEU*

Isaak BABEL

Textul de față, semnat de prozatorul rus de origine evreiască Isaac Babel și publicat pentru întâia dată în traducere românească, reprezintă o imagine semnificativă a istoriei evreilor din Rusia țaristă, într-o perioadă de mari tulburări sociale.

Figură literară menționată adesea de critica vremii alături de Cehov și Maupassant, Babel rămâne până astăzi o enigmă, din momentul în care este înghițit în 1939 de beciurile staliniste. Se cunosc doar ultimele sale cuvinte dinaintea execuției, care reflectă esența unui veritabil spirit creator, devotat până la ultima suflare artei sale: „Lăsați-mă să-mi închei munca!".

Considerat un adevărat maestru al genului scurt și tradus în limbile a zeci de popoare, scriitorul Isaac Babel a avut un destin scurt și tragic. În schimb, creația lui, puțin voluminoasă, s-a dovedit a fi, pe drept cuvânt, predestinată unei vieți literare de lungă durată. Cel care l-a prezentat în premieră publicului-cititor din România a fost Constantin Stere (în Adevărul literar și artistic, *nr. 333 din 24 aprilie 1927, p. 8). Ajuns între timp cunoscut și apreciat după merit, Babel avea să fie citit și în românește datorită traducerilor lui Victor Kernbach (*Armata de cavalerie. Povestiri din Odesa, *Editura pentru Literatură, București, 1967, volum reeditat de Polirom în 2012).*

Iată de ce, după o îndelungată și regretabilă pauză, ne-am propus să readucem în actualitatea literară românească o lucrare de autentică valoare artistică din creația acestui scriitor, pe cât de cunoscut, pe

atât de inedit, pe cât de controversat, pe atât de apreciat.
Drept care, îi oferim acum cititorului un medalion autobiografic, miniatural, de numai câteva pagini. Este o mostră mai mult decât elocventă a unei realități aparent naive și superficiale, dar în fond profunde și tragice. O realitate văzută cu ochii micului Isaac, care asistă la prăbușirea instantanee a unui univers râvnit și ispititor, și la apariția altuia, a unui univers neașteptat, brutal, cu o față hâdă și crâncenă.
Sunt pagini de un realism zguduitor care confirmă o dată în plus durabilitatea unei opere ce-și așteaptă încă deplina valorificare.

Traducătorii

*

(lui M. Gorki)

În copilărie țineam mult să am un porumbar. N-am cunoscut în viața mea o dorință mai arzătoare. Împlinisem nouă ani, când tata mi-a promis să-mi dea bani pentru scânduri și trei perechi de porumbei. Era anul 1904. Învățam pentru examenele de admitere în clasa pregătitoare a gimnaziului din Nikolaev. Părinții mei locuiau în orașul Nikolaev din gubernia Herson, gubernie care astăzi nu mai există, orașul aparținând regiunii Odesa.
Aveam doar nouă ani și-mi era frică de examene. Nu-mi puteam permite să obțin un calificativ mai mic de cinci la două materii – limba rusă și aritmetică. În gimnaziul nostru, cota de admitere era de numai cinci la sută. Din patruzeci de elevi, doar doi evrei puteau fi primiți în clasa pregătitoare. Învățătorii îi examinau cu deosebită viclenie pe băieții noștri; nimeni altul nu era supus unor teste atât de sofisticate. Drept care tata pretindea acei doi de cinci cu plus în schimbul promisiunii de a-mi cumpăra porumbeii. Terorizat la culme, am căzut pradă unei visări lucide, a unei nesfârșite și puerile visări disperate și, prezentându-mă la examen în această stare de spirit, am reușit să obțin mai mult decât alții.
Aveam aptitudini pentru științe. Cu toate vicleșugurile lor, învățătorii nu mă puteau lipsi de mintea și memoria mea lacomă. Aveam aptitudini pentru științe și am obținut doi de cinci. Lucrurile luară însă o întorsătură neașteptată. Hariton Efrussi, un negustor de cereale, exportator de grâne în Marsilia, dădu o mită de cinci sute de ruble pentru fiul său, în urma căreia m-am ales cu un cinci cu minus, în loc de cinci, iar micul Efrussi fu admis în gimnaziu în locul meu. Tata suferea cumplit. Încercase să mă învețe toate științele posibile încă de pe când aveam șase ani. Istoria cu minusurile îl adusese în pragul disperării. Umbla cu gândul să se răfuiască cu Efrussi, sau să angajeze doi hamali în acest scop, dar mama îl convinse să renunțe la intenția lui, iar eu m-am apucat să învăț pentru un alt examen, cel de admitere în clasa întâi

* *Traducere de Igor Crețu și Teodor Papuc din И. Бабель, История моей голубятни, Собрание сочинений в четырех томах, том 1, Время, Москва, 2005, pp. 151-165*

a noului an şcolar. Fără să mă întrebe, părinţii mei se adresară unui învăţător care să-mi predea într-un an cursul pentru clasa pregătitoare odată cu cel pentru clasa întâi şi astfel, în disperare de cauză, a trebuit să învăţ pe dinafară trei cărţi: gramatica lui Smirnovski, culegerea de probleme a lui Evtuşevski şi manualul elementar de istorie rusă al lui Puţâkovici. Astăzi copiii nu mai studiază după aceste cărţi, eu în schimb le-am învăţat pe dinafară, din scoarţă-n scoarţă, şi în anul următor, la examenul de limbă rusă, învăţătorul Karavaev mi-a acordat în sfârşit acel imposibil cinci cu plus.

Acest Karavaev era un bărbat rubicond şi impulsiv, din tagma studenţilor moscoviţi. Avea cel mult treizeci de ani. Pe faţa lui bărbătească înfloreau bujorii, ca la flăcăii de la ţară, iar pe un obraz avea un neg, acoperit cu un smoc fumuriu de peri, asemenea celor de pisică. În afară de Karavaev, la examen mai era prezent şi Peatniţki, asistentul curatorului, considerat drept o figură importantă în gimnaziu, precum şi în întreaga gubernie. Asistentul curatorului mă întrebă ce ştiu despre Petru I. Am avut atunci senzaţia unei totale uitări de sine, senzaţia unui deznodământ apropiat şi a unei bezne, o beznă seacă, plăsmuită din entuziasm şi disperare.

Ştiam pe de rost conţinutul manualului lui Puţâcovici despre Petru cel Mare, precum şi versurile lui Puşkin. Am rostit aceste versuri, podidit de emoţie, şi neaşteptate figuri omeneşti năvăliră deodată în ochii mei, amestecându-se ca nişte cărţi de joc dintr-un pachet neînceput. Se învălmăşeau în adâncul ochilor mei, iar eu tremuram, mă pripeam şi mă tot încordam, ţipând din toţi bojocii versurile lui Puşkin. Le-am ţipat aşa îndelung, fără ca cineva să întrerupă bâiguiala mea delirantă. Prin roşeaţa ce-mi împânzea ochii, prin libertatea abătută peste mine, distingeam doar barba argintie şi faţa îmbătrânită a lui Peatniţki, plecată în jos. Fără să mă întrerupă, el i se adresă lui Karavaev, care asculta, bucuros de interesul trezit de mine şi Puşkin.

- Ce popor! – şopti bătrânul. Ai văzut ce pot jidănaşii voştri? Diavolul zace într-înşii!

Şi când am amuţit, mi-a zis:

- Bine, du-te, prietene...

Am ieşit din clasă şi m-am sprijinit de peretele nevăruit al coridorului, simţind că mă dezmeticesc treptat din convulsiile visurilor mele. Băieţii ruşi se jucau în preajmă, clopotul gimnaziului atârna alături sub arcada scării cazone, iar paznicul moţăia pe un scaun hodorogit. Mă uitam la paznic şi-mi reveneam încet din buimăceală. Copiii mă asaltau de pretutindeni, ca să-mi dea un ghiont pe sub coaste sau pur şi simplu să se joace cu mine, când deodată în coridor apăru Peatniţki. Trecu pe alături, dar se opri pentru o clipă, în timp ce redingota i se unduia încet şi greoi pe spate. Am simţit o adiere stingheritoare înfiorându-i spinarea largă, boierească, şi m-am îndreptat spre bătrân.

- Copii, să nu vă atingeţi de băiatul acesta, – le spuse el gimnaziştilor, lăsându-şi gingaş mâna grăsulie pe umărul meu.

- Dragul meu, – rosti el către mine, – spune-i părintelui tău că ești admis în clasa întâi.
O stea magnifică scăpără la pieptul lui, decorațiile zăngăniră în dreptul reverului și figura lui corpolentă în tunica neagră a uniformei se îndepărtă pe picioarele sale țepene. Strâmtorată de pereții mohorâți, figura aceasta înainta printre ei, precum un șlep înaintează printr-un canal adânc, și în cele din urmă dispăru pe ușa cabinetului directorului. Un slujbaș mărunt îi aduse ceaiul cu un zornăit solemn, iar eu m-am repezit într-un suflet spre casă, până la prăvălia noastră.
În prăvălie un mușteriu se tot foia nehotărât, scărpinându-se la ceafă. Dând cu ochii de mine, tata îl părăsi pe loc și acceptă fără rezerve toate explicațiile mele, după care îi strigă vânzătorului să închidă prăvălia și se repezi cu mine până pe strada Sobornaia să-mi cumpere o șapcă cu insigna gimnaziului. Biata mamă reuși cu greu să mă smulgă din mâinile omului acesta năucit de bucurie. Era palidă la față, pradă unor negre presimțiri. Mă mângâia și mă respingea cu oroare. Zicea că numele tuturor celor admiși la examene vor fi publicate în ziare, că Dumnezeu ne va pedepsi și lumea va râde de noi dacă îmi voi cumpăra uniforma înainte de vreme. Palidă la față, mama îmi citea în ochi soarta, căinându-mă cu milă și amărăciune, ca pe un copilaș schilod, pentru că numai ea una știa cât era de năpăstuită familia noastră.
Toți bărbații din neamul nostru erau încrezători în oameni. Predispuși fiind la fapte necugetate, norocul ne ocolea întotdeauna. Bunicul meu, cândva rabin la Belaia Țerkov, fusese izgonit pentru comiterea unor acte de impietate, după care mai trăi încă patruzeci de ani, petrecuți în sărăcie și scandaluri, mai studie și câteva limbi străine, ca până la urmă să căpieze în cel de-al optzecilea an al vieții sale. Unchiul meu Lev, fratele tatei, învăța la Ieșiva* din Volojin, de unde fugi în 1892, pentru a scăpa de cătă**nie, răpind-o pe fiica unui ofițer de intendență al regiunii militare Kiev. Unchiul Lev o luă cu el în California, la Los Angeles, unde o și părăsi, sfârșind într-un ospiciu de nebuni, printre negri și malaiezieni. După moartea lui, poliția americană ne trimise din Los Angeles, drept moștenire, un cufăr mare, ferecat cu cercuri de fier de culoare maro. Cufărul conținea niște gantere de antrenament, câteva șuvițe de păr de femeie, un tallit* vechi de-al bunicului, cravașe cu măciulii aurite și ceai de flori în casete încrustate cu perle ieftine. Din toată familia noastră mai rămăseseră doar unchiul meu dement Simon, care locuia în Odesa, tata și eu. Tata însă avea toată încrederea în oameni; el îi jignea cu declarațiile lui de primă iubire, lucru pe care oamenii nu i-l iertau și-l înșelau întruna. De aceea tata credea că soarta vitregă îi otrăvește viața, că o ființă misterioasă îl urmărește, o ființă care nu are nimic comun cu persoana lui. Astfel, din toată familia noastră, mama mă avea doar pe mine alături. Ca toți evreii, eram mic și bicisnic, iar învățătura îmi provoca serioase dureri de cap. Mama înțelegea

* *Instituție evreiască tradițională de învățământ religios superior (nota traducătorilor).*
* *Eșarfă evreiască de rugăciune (nota traducătorilor).*

prea bine situația și nu se lăsa orbită de ifosele de sărăcie ale soțului ei și de năstrușnica lui convingere că familia noastră va ajunge cândva mai puternică și mai bogată decât multe altele de pe acest pământ. Ea nu aștepta să ne surâdă norocul; se temea să-mi cumpere o bluză de uniformă înaintea termenului stabilit și acceptă doar să mă fotografiez pentru un portret mare.

Pe data de 20 septembrie 1905, la gimnaziu fu afișată lista celor admiși în clasa întâi. Tabelul menționa și numele meu. Tot neamul nostru veni să se convingă cu propriii lor ochi. Până și Șoil, fratele bunicului meu, se înființă la gimnaziu. Îl iubeam pe acest bătrân lăudăros, pentru că făcea negoț cu pește la piață. Mâinile lui puhave erau umede, acoperite cu solzi de pește, și duhneau, pline de farmecul unor tărâmuri frigiroase. Șoil se deosebea de alți oameni și prin istoriile fanteziste pe care le debita în privința răscoalei polonezilor din anul 1861. Pe timpuri, Șoil ținuse o cârciumă în Skvira; asistase la execuția contelui Godlevski și a altor insurgenți polonezi de către soldații lui Nicolai I. Posibil să nu fi fost realmente martorul acestor evenimente. Acum știu că Șoil nu era de fapt decât un moșneag ignorant și un mincinos naiv, dar nu i-am uitat fanteziile, pentru că erau pline de farmec. Până și năucul Șoil pofti la gimnaziu să vadă tabelul în care figura și numele meu, iar seara dănțui și țopăi cu toată lumea venită la petrecerea noastră modestă.

De bucurie, tata organiză o petrecere și-și chemă tovarășii – comercianți de grâne, agenți imobiliari și comis-voiajori, vânzători de utilaje agricole în județul nostru. Acești voiajori vindeau utilaje cu voia și fără voia nimănui. Țăranii și proprietarii le știau de frică, era cu neputință să scapi de ei, fără să cumperi ceva. Dintre toți evreii, voiajorii erau cei mai pățiți și mai hazoși. La serata noastră cântară cântece hasidice, întocmite din numai trei cuvinte, dar îngânate necontenit, cu o mulțime de intonații hilare. Farmecul acestor intonații îl poate simți doar cel care a avut cândva prilejul să sărbătorească Paștele la hasizi s-a nimerit să treacă prin Volân, pe la sinagogile lor gălăgioase. În afară de voiajori l-am avut drept oaspete și pe bătrânul Liberman, cel care mă învățase Tora și limba ebraică. Noi îi spuneam mosie Liberman. Băuse un vin de Basarabia și se cam întrecuse din pahare, lăsând să i se întrevadă de sub vesta roșie șireturile de mătase tradiționale. Bătrânul rosti un toast în ebraică în cinstea mea, felicitându-mi părinții că i-am învins la examen pe toți dușmanii mei, i-am învins atât pe copiii ruși cu obraji bucălați, cât și pe fiii bogătașilor noștri mitocani. Asemenea victoriei de cândva a lui David, împăratul iudeilor, în fața lui Goliath, asemenea triumfului meu asupra lui Goliath, tot astfel și poporul nostru îi va învinge cu puterea minții sale pe vrăjmașii care ne împresoară de pretutindeni, însetați de sângele nostru.

După care mosie Liberman izbucni în plâns și mai goli un pahar cu un sughiț însoțit de un zgomotos: „vivat!". Invitații îl antrenară în cercul lor, prinzându-se cu toții în ritmul unui cadril străvechi, nelipsit la nunțile din târgușoarele evreiești. Toți se distrau de minune la sindrofia noastră, până și mama își muie buzele în votcă, deși nu putea suferi băutura după care se omoară atâta

lume. De aceea, ea credea cu tot dinadinsul că rușii nu-s în toate mințile și se întreba nedumerită cum îi rabdă alături nevestele.
Dar zilele noastre fericite veniră mai târziu. Pentru mama ele veniră odată cu acele dimineți, când mă porneam la școală cu tartinele pregătite de ea pentru mine, sau când cutreieram prăvăliile după rechizite – ghiozdan, penar, pușculiță, cărți noi cu tartaje de carton și caiete cu învelitori sclipitoare. Nimeni pe lume nu intuiește mai acut decât copiii bucuria lucrurilor noi. Mireasma aceasta îi face să freamăte, precum un câine ce adulmecă urma iepurelui. Ei încearcă acea exaltare, căreia mai târziu, la vârsta maturității, i se spune inspirație. Iar acest sentiment pur copilăresc de proprietar al unor obiecte noi i se transmitea și mamei mele. O lună ne-a trebuit să ne deprindem cu penarul și semiîntunericul zorilor de zi, când îmi luam ceaiul pe colțul unei mese mari și luminate și îmi strângeam cărțile în ghiozdan; o lună întreagă ne-am tot acomodat la viața noastră fericită și abia după primul trimestru mi-am amintit de porumbei.
Pregătisem totul: o rublă și cincizeci de copeici, precum și porumbarul, construit din scândurile unei lăzi de bunicul Șoil. Porumbarul era vopsit maro. Avea cuiburi pentru douăsprezece perechi, câteva plăcuțe pe acoperiș și o plasă de sârmă, care-mi trebuia ca să ademenesc mai lesne porumbeii venetici. Totul era gata. Duminica, pe data de douăzeci octombrie, m-am pornit spre piața Ohotnițkaia, dar în calea mea au apărut obstacole neașteptate.
Istoria despre înscrierea mea în clasa întâi a gimnaziului, la care mă refer aici, s-a petrecut în toamna anului 1905. Țarul Nikolai se pregătea pe atunci să dăruiască poporului rus o Constituție, iar oratori în mantale ponosite, cocoțați pe soclurile dumei orășenești, țineau cuvântări în fața poporului. Noaptea, pe străzi, răsunau împușcături și mama mi-a interzis să plec în piața Ohotnițkaia. În dimineața zilei de douăzeci octombrie, copiii vecinilor lansară niște zmeie chiar în fața secției de poliție, iar sacagiul nostru, lăsându-și baltă toate treburile, o apucă pe stradă, pomădat și roșu la față precum era. Apoi i-am văzut pe fiii brutarului Kalistov scoțând din casă o capră de piele și făcând exerciții de gimnastică chiar pe caldarâm. Nimeni nu-i stingherea, iar polițistul Semernikov îi îndemna chiar să sară cât mai sus. Semernikov era încins cu un brâu de mătase, iar cizmele îi erau lustruite, ca niciodată până atunci. Gardianul nu purta uniformă și o sperie la culme pe mama, care încerca să mă oprească. Eu însă m-am furișat prin niște curți dosnice, până am ajuns într-un suflet la Ohotnițkaia, în spatele gării.
Ivan Nicodimâci, un negustor de porumbei, se afla la locul lui dintotdeauna. În afară de porumbei, mai vindea și iepuri, și un păun. Cu coada răsfirată, cocoțat pe o stinghie, păunul își rotea nesimțitor capul dintr-o parte în alta. Era legat de un picior cu o sfoară răsucită, capătul opus al căreia era prins de scaunul de răchită al lui Ivan Nicodimâci. Cum am ajuns, pe loc am și cumpărat de la bătrân o pereche de porumbei vișinii cu cozi zbârlite și înfoiate, și o pereche de porumbei moțați, pe care i-am băgat într-o bocceluță și

i-am ascuns în sân. Îmi mai rămăseseră patruzeci de copeici, bătrânul însă refuză să-mi vândă la un asemenea preț un porumbel și o porumbiță de rasă Kriukovski. Îmi plăceau ciocurile acestor porumbei, scurte, granulate, prietenoase. Patruzeci de copeici era prețul lor real, dar bătrânul se îndărătnicea, ferindu-și fața gălbejită, arsă de patima hapsână a păsărarilor. La spartul târgului, văzând că nu mai are cumpărători, Ivan Nicodimâci mă chemă la dânsul. Totul părea să meargă strună, dar se sfârși urât de tot.
Pe la douăsprezece, sau poate ceva mai târziu, în piață apăru un om încălțat în cizme de pâslă. Pășea ușor pe picioarele lui butucănoase, iar pe fața searbădă ochii îi ardeau cu vioiciune.
- Ivan Nicodimâci, – zise el, ajungând în dreptul vânătorului, – adună-ți sculele; în oraș, patriarhii Ierusalimului își iau în primire constituția. La Râbnaia, oamenii i-au și făcut de petrecanie unchiașului Babel.
Și zicând așa, se îndepărtă cu pași ușori printre colivii, ca un plugar desculț prin răzoare.
- Urâtă treabă, – mormăi Ivan Nicodimâci în urma lui, – urâtă treabă, – strigă el mai răstit și se apucă să-și strângă iepurii și păunul, punându-mi în brațe cei doi porumbei în schimbul a patruzeci de copeici. I-am băgat în bocceluță și m-am pus să privesc mulțimea ce se împrăștia în grabă din Ohotnițkaia. Păunul de pe umărul lui Ivan Nicodimâci plecă ultimul. Stăruia ca soarele în umezeala cerului de toamnă, stăruia, precum stăruie un iulie pe malul trandafiriu al unei ape, un iulie fierbinte în iarba înaltă și rece. În piață nu mai rămăsese țipenie. Undeva aproape răsunară focuri de armă. Fără să mai stau pe gânduri, am luat-o la fugă spre gară, am străbătut scuarul ce se răsturnă fulgerător în ochii mei și m-am năpustit într-o ulicioară pustie, așternută cu lut bătătorit. La capătul ei l-am zărit într-un cărucior cu rotile pe ologul Makarenko, care cutreiera astfel orașul și vindea țigări la tarabă. Băieții din strada noastră veneau adesea după țigări, puștii îl iubeau, și eu m-am repezit într-un suflet spre dânsul.
- Makarenko, nu l-ai văzut pe Șoil? – l-am întrebat, gâfâind după atâta alergătură.
Ologul nu-mi răspunse. Fața lui bolovănoasă, plăsmuită din grăsime roșie, din pumni și din fier, strălucea toată. El se foia fără astâmpăr pe scaun, în timp ce soția lui, Katiușa, cu fundul de vată întors către noi, scotocea prin niște haine împrăștiate pe jos.
- Câte-s de toate? – întrebă schilodul și se feri cu înverșunare în lături, parcă dinainte înfricoșat de răspunsul ei.
- Cămăși, paisprezece bucăți, – spuse Katiușa, fără să-și îndrepte spinarea, – șase cearșafuri, iar acum număr scufele...
- Scufele, – strigă Makarenko cu voce sugrumată și scoase niște sunete, de parcă ar fi hohotit de plâns. Pesemne Dumnezeu m-a găsit, pe mine unul, Katerina, să răspund pentru toți... Lumea ca lumea, cară vălătuci întregi de pânză, pe când nouă ne-au picat doar niște scufe...

Și pe drept cuvânt, o femeiușcă frumușică, cu fața învăpăiată, străbătu în fugă aleea, ținând într-o mână un maldăr de fesuri, iar în alta un val de stambă. Cu vocea înecată de fericire, ea își chema copiii rătăciți cine știe pe unde; rochia de mătase și bluza albăstrie fâlfâiau în urma făpturii ei zburătoare. Nu-l asculta pe Makarenko, care se luase după ea cu căruciorul. Ologul nu izbutea s-o ajungă, roțile căruciorului huruiau, iar el răsucea din răsputeri manivelele.

- Madamocika, – strigă el asurzitor, – unde ai făcut rost de stambă, madamocika?

Dar femeiușca cu rochia ei zburătoare nu mai era de găsit. O căruță se ivi pe neașteptate de după colț, cu un flăcău care mâna caii de-a-n picioarele.

- Încotro aleargă lumea asta? – întrebă flăcăul, fluturând deasupra mârțoagelor hățurile roșii.

- Spre piața Catedralei, – răspunse lingușitor Makarenko, – într-acolo aleargă cu toții, om bun. Ce apuci, adă încoace, cumpăr tot...

Flăcăul se aplecă înainte și șfichiui cu biciul mârțoagele lui bălțate. Caii își săltară ca niște viței crupele murdare și porniră în galop. Străduța galbenă deveni deopotrivă galbenă și pustie. Atunci ologul își întoarse privirea stinsă către mine.

- Dumnezeu mă încearcă oare, – făcu el apatic – sau voi mă socotiți cumva drept fiul omului...

Și Makarenko întinse spre mine o mână pistruiată de lepră.

- Ce ai în sac? – întrebă el și-mi luă bocceluța care îmi încălzea inima.

Ologul își vârî înăuntru mâna butucănoasă, scormoni printre turmanii mei și scoase la lumină porumbița vișinie, care zăcea răsturnată în palma lui.

- Hulubi, – zise Makarenko și se apropie de mine în scrâșnetul roților. Hulubi, – repetă el și mă plesni peste obraz. Mă plesni din răsputeri cu mâna în care ținea pasărea. Fundul de vată al Katiușei se răsuci în pupilele mele și eu m-am prăbușit la pământ în mantaua mea nouă.

- Toată sămânța lor trebuie stârpită, – zise Katiușa, aplecându-se peste scufii, – le urăsc tot neamul, cu bărbații lor puturoși cu tot...

Mai rosti ceva despre sămânța noastră, dar eu nu mai deslușeam nimic. Zăceam la pământ și măruntaiele păsării zdrobite se scurgeau pe tâmpla mea. Se prelingeau pe obrajii mei, încolăcindu-se, stropindu-mă și orbindu-mă. Un mățișor plăpând de porumbiță alunecă pe tâmplă și eu mi-am închis și ochiul liber, ca să nu văd lumea ce se desfășura dinaintea mea. O lume măruntă și crâncenă. O pietricică stăruia în fața ochilor mei, o pietricică zbârcită, ca obrazul unei bătrâne fălcoase, iar alături zăceau un capăt de funie și un smoc de pene, care mai respira încă. Lumea aceasta era măruntă și crâncenă. Mi-am închis ochii să n-o mai văd și m-am lipit de pământul ce se așternea sub mine într-o potolitoare muțenie. Pământul acesta bătătorit nu aducea deloc cu viața noastră și cu examenele mult așteptate ale vieții noastre. Undeva departe bântuia năpasta, călare pe un cal uriaș, dar tropotul copitelor slăbea,

pierzându-se fără urmă, și tăcerea, acea tăcere amară, care cuprinde uneori copiii loviți de soartă, spulberă hotarul dintre corpul meu și pământul care nu se clintea din loc. Pământul răspândea un miros de brazdă reavănă, de mormânt, de ierburi înflorite. I-am simțit mireasma și am izbucnit în plâns, descătușat de orice teamă. Pășeam de-a lungul unei străzi străine mie, printre mormane de cutii albe, pășeam împodobit cu pene însângerate, singur în mijlocul trotuarelor curat măturate ca de obicei duminica, și plângeam, cuprins de atâta amărăciune și fericire deplină, precum nu mi se mai întâmplase niciodată în viață. Fire electrice înălbite zbârnâiau deasupra capului meu, o cățelușă alerga înaintea mea, iar pe-o ulicioară laterală, un bărbat spărgea rama unei ferestre din casa lui Hariton Efrussi. O spărgea cu un ciocan de lemn, opintindu-se din răsputeri, și răsufla ușurat, împrăștiind în jur un zâmbet blajin, stârnit de beție, sudoare și putere fizică. Strada răsuna de scrâșnetul, trosnetul, de cântecul lemnului ce zbura în țăndări. Bărbatul lovea doar ca să se aplece, să asude și să strige cuvinte năstrușnice într-o limbă necunoscută. Le striga și le cânta, rostogolindu-și în orbite ochii albaștri, până când dinspre dumă apăru deodată un cortegiu bisericesc. Bătrâni cu bărbile vopsite duceau în brațe portretul cu chipul spilcuit al țarului, prapurii cu sfinții răposați se zbuciumau deasupra procesiunii, în timp ce bădătii înflăcărate zburau înaintea tuturor. La vederea cortegiului, bărbatul în vestă își strânse ciocanul la piept și se luă după prapuri, iar eu am așteptat să treacă alaiul și m-am furișat spre casă. Casa era pustie. Ușile albe stăteau deschise vraiște și iarba din fața porumbarului era călcată în picioare. Doar Kuzma mai rămăsese locului.

Kuzma portarul se afla în magazie și îngrijea de corpul neînsuflețit al lui Șoil.

- Te poartă vântul ca pe o surcică aiurită, – făcu bătrânul, dând cu ochii de mine, – ai fugit pentru toți vecii... Uite gloata cum s-a răfuit cu moșu...

Kuzma oftă, se întoarse cu spatele și scoase un șalău din prohabul nădragilor bunicului. Erau doi șalăi: unul înfipt în prohabul pantalonilor, iar celălalt în gură și, deși bunicul era mort, unul dintre șalăi era încă viu și se zbătea.

- L-au zătrit pe moșu, numai pe el unul, – zise Kuzma, aruncând pisicii cei doi șalăi. Dar el i-a luat pe toți în răspăr, împroșcându-i cu sudălmi și nașteri îndesate, de era mai mare dragul să-l asculți... S-ar cădea să-i închizi ochii cu doi pitaci...

Pe atunci însă, la zece ani de la naștere, nu știam la ce le trebuie morților acei pitaci.

- Kuzma, salvează-ne... – am gângăvit eu.

Și m-am apropiat de portar, i-am cuprins spinarea bătrână și gârbovită, cu un umăr cucuiat, peste care l-am zărit atunci pe bunic. Șoil zăcea întins pe rumeguș cu pieptul strivit, cu barba repezită spre cer, cu niște ghete scâlciate, încălțate pe piciorul gol. Picioarele desfăcute erau murdare, vinete, moarte. Kuzma trebăluia în preajmă, îi legă bărbia, căutând împrejur să vadă ce-i mai rămânea de făcut. Trebăluia ca în puterea unui suflu de primeneală aciuat

în casa lui și se potoli numai după ce-i pieptănă barba răposatului.
- Să vezi ce-i mai suduia pe toți, – făcu el surâzând și învălui cu o privire caldă trupul fără viață. De i s-ar fi nimerit niște tătari, i-ar fi alungat, nici vorbă!, dar au venit rușii, și cu ei soațele, neveste de kațapi. Iar kațapul nu-i învățat să cruțe pe nimeni, îi cunosc eu bine pe kațapi...
Portarul îi mai presără răposatului niște rumeguș, își scoase șorțul de tâmplar și mă apucă de mână.
- Hai la tata, – murmură el, strângându-mă mai tare de mână, – taică-tău te caută de dimineață, se temea nu cumva să fi pierit...
Și ne-am pornit împreună spre casa inspectorului fiscal, unde părinții mei se ascunseseră de frica pogromului.

1925

Traducere de Igor Crețu și Teodor Papuc

